POKO NYAR MIGUMBA

Gi Sigend Luo Moko

ASENATH BOLE ODAGA

KT7940LP
39

POKO NYAR MIGUMBA

gi Sigend Luo mamoko

Jandiko: **ASENATH BOLE ODAGA**
Jachan weche: **AMOLO OCHIENG'**
Jogoro: **John Owuor gi Sophia Ojienda**

LAKE PUBLISHERS AND ENTERPRISES

Bugni ogol mokuongo e hik 1989 gi
Lake Publishers & Enterprises
P.O.Box 1743
Kenyatta Highway
Kisumu

Bugni ogol mokuongo e hik 1978 gi

© A.B. Odaga

GR
356.42
L83
O324
1989

SIGENDNI MAN EI KITABUNI

	Weche motelo	5
1.	Othin gi Osiepne	7
2.	Ng'ielo gi Nyiri Moko	13
3,	Wuod Aidha mane ok okendo	17
4.	Adongo gi Apiyo	21
5.	Apuoyo gi Sibuor	25
6.	Kaka le ne okonyo Owuor	28
7.	Gima omiyo ong'eche dak ewi yien	35
8.	Poko nyar Migumba	38
9.	Thum joka Apul	41
10.	Ochamdek kod Ondiek	45
11.	Nyar Ruoth	49
12.	Jachien Madhako	52

Kitabuni adhialone
Ochome, Otoyi, Odumbe,
nyar gi Dinga, Miseto, Onje,
Waya gi Lando wuon
Odondi; nyithimama
koda nyithindgi duto te.

Weche motelo

Joluo, kaka ogendni mamoko e thurwa ka, ne ng'eny gi sigendni mane gigano, to kod chike gi timbegi mamoko mathoth mane giritorego kaka oganda maratiro endalo mane jorachere miluongo ni Wasungu pod okobiro e pinyni. To moloyo, sigendnigi ne iganogi ne nyithindo matindo, nikech ne gipuonjogi kaka Joluo ne odak chon gi luor kendo gi chanrouk maber kinyisogi godo kaka kwerewa ne omako lowo chon gilala ka giriembo wasigu e kuonde matinde wadakie ndalogi.

Kamani, nyithindo ne sumo rieko gi chike mabeyo koa ir jomotelonigi, kendo ne miyo gidongo ji man kod luor gi dimbruok makare.

Gimaduong' ahinya kuom sigendnigi to nine ok ndikgi e kalatas kata kitabu moro amora, to ne imakogi ewich kod chuny.

Jomadongo ne puonjogi nyithindo, to nyithindo bende kane osebedo madongo to nyiso jolu bang'gi wechegi kendo ganonegi sigendni. Omiyo wechegi ne kowore kaka apaka mar nam ma onge gikone, mana kaka oganda mar dhano landore pile. Jomadongo ne weyo ne nyithindo yore duto mag dongruok to nyithindo bende chieng' moro timo kamano ne yachgo moluwogi. Mani nyiso ratiro ni puonjgi gi weche te ne gin mag ji duto, ok ne owegi ne ng'ato achiel kende.

Puonjruok ma kama ne dhi nyime e thuolo mag yweyo, to moloyo ji ne thoro gano go, odhiambo bang' chiemo.

Nyithindo manyiri ne ithoro ganonegi ei siwindhe mar dayo, (dhako moti mosedhi boro) moseneno gik mang'eny mag piny.

Pile ne onyalo bedo dayo manie dipo. Kamoro mine nyithindo ne ganonegi kagichwakonegi mach, ka giregonegi, ka gioronegi oduma, ka gipokonegi njugu, kata ka gikonyo minegi loso tije mamoko mag ot.

Jomadongo mane gano sigendnigi ne rawere ne ong'eyo sigendnigi eyo maler, kendo maonge bam. Joluo ne gano sigendnigi chon gi lala kochakore kuom jonyuol kwerewa makuongo. Mani omiyo sigendni gogo osesiko kadhi nyime nyaka chil kawuono. Nikech koro ji nyalo ndikogi, sigendnigi podi biro dhi nyime nyaka chieng' e yo maber moloyo kaka chon.

Ageno ni sigendni mandiko kagi biro miyo jomasomogi mor kod puonj mowinjore. To moloyo, ageno jomapon endalogi biro yudo ilo kaachiel kod puonj mabeyo mabiro miyo giyango maler gik mane oganda Luo timo chon to gimowinjore gitim endalogi kendo ekinde mabiro kaluwore gi kit Luo gi timbegi. Mano nyalo bedo nise maber ma timbe Luo kaka oganda nyalo urore aming'a e kinde mabiro. Ageno bende ni ogo madongo masomo wechegi biro lero ne jomaindo tiend sigendnigi kaachiel gi kit weche moko manyalo goyo jomatindo obindi.

Asenath Bole Odaga.

1

Othin gi Osiepne

Chon gi lala, ne nitie jarieko moro miluongo ni Othin. Gima iwuoro to ni berde ne en jamriambo mapololok. Kaka ne opakore ni oloyo ji tetete gi rieko, ne oluongore ni en "Othin Nyar Nyorieko." Ne oketo kore ni en ng'ama ong'eyo gimoro amora matimore, kendo ohero ji duto.

Mokuongo Othin ne omako osiep kod Akuru Nyar Obondo. Chieng'moro Akuru ne ochike mondo odhi olime. Ka ne Othin odhi, ne oyudo Akuru dala karite. Akuruni ne en jamoko ahinya. Chieng'ni ne oyudo ka ogolo mokone oko te. Ne omocho ma lache„opong' gi cham tee — bol, kal, mariewa, ng'or njugu, oduma kod moko modong'go.

Akuru ne mor mar neno osiepne. Negigoyo mbaka malach. Bang' chiemo, ne giusoe andiwo mane Akuru oloso ni nyiwuodhe.

Matin nono ka nepod gigalore gi mbaka, negipo ka koth oo mana ni pata pata; kodh dier wich maonge kama omokoe. Ne oyudo ka Akuru pod ok ojowo chambe kata matin. Othin ne oumore mondo okony osiepne jopo, ka orikni gi ng'wech koni gi koni. To kata kamano ok ne ginyal timo mandha nikech koth ne chwe mathoth ahinya. Ohula ne obiro ma mol matek mi ne oywero cham te motero e aora. Othin ne oyudo ka otia

osekalo e wiye moromo. Kane oneno kamano to ne otoye uwi, ka oywak ma pi wang'e dhi mana ni kala kala: ni "yaye mano kaka chamb osiepna kethre malit!"

Akuru ne okawe motere e ot kahoye ni mondo oling' aling'a owe ywak kamano, ka jalo nyise ni "nyiwuodha onge gima okethore"! Bang'e kane koth osechok, Akuru Nyar Obondo ne oduoko degi duto e ot aye ne ochako dugo wer koluongo mwandune ni:

"Giga duto tetete, tetete, mondo oduogika,
Kal duoguru; bel duoguru;
oduma duognauru;
Bend aburu duoguru."

Bang' wendeno, chambe duto ne oduogo te modonjo ei degi mane ikanogie.

Hee! Kaporapora chi Onyango Arende! Othin kane oneno kamano ne ochako paro e chunye ni en bende chieng' moro otimie gima kamano. Aye ne owachone nyiwuodhe:

"M-m-m! Akuru Nyar Obondo nyathiwa, kare in bende itimo mana kaka ajatimo e kinde mago ma koth chwe!"

Chieng' moro, bang' ndalo manok kosekadho, Othin ne ochiko Akuru mondo odhi olime. Kaka kite pile pile, Othin en ng'ama ok dwar loch. En bende ne osesumo cham mathoth kuom osiepene ma moko mi ne omoyo e dhode mondo kik wang' Akuru seye ni en jachan kata janyawo. Kane ochopo thuolo mane wendo onego chopie dala ogik, Akuru nodonjo mana gi koth rat, nikech ne en ndalo chwiri. Kodh yamo ne ochwe

mager miwuoro. Ohula ne obiro moywero chamb Othin nyaka ei nam. To Othin ne ok odewo kata ohula ne ywero chambe kamano; fuwo ne nege ni rieko, ni chambe biro duogo koluongogi kaka ne oneno ka Akuru timocha.

Bang' ka koth osechok, en bende ne oruako deke duto e ot kaka osiepne ma Akuru ne otimo chande. Ka aye ne ochako liyo duonde gi wer mane owinjo ka Akuru wero chieng' mane odhi lime: to chambe ne otamore duogo kata mana lithe matin nono. Kane oneno kamano, Othin Nyar Nyorieko ne dhoge omoko nono. Gima otim ne otame, koro riasruok emanenitie. Omiyo ne odhi ir Akuru ma nyiwuodhe, ka aye to ochako hoye kowuonde mana gi wang' teko, kowachone:

> "An Othin Nyar Nyorieko giga ok timre kaka adwaro ka gineno wendo. Chamba otamore duogo edegi to pile to berde gi-duogo aduoga ka aluongogi."

Akuru ne oneno lit mokonye. Ka ne Nyar Obondo oting'o mana duonde matin nii mi owero wende mapile cha, cham ne oduogo aduoga dichiel.

Bang'e ka Akuru ne osedok, Othin ne odhi iimo Opuk. Opuk ne orwake gi mor moloyo. Ne otedone dek mamit ahinya, to kuon ne onge ni-kech moke ne orumo. Pong'e bende ne oguro e agola machwer oko nono ka koth chwe. To kaka pat Opuk tek, ne ok odewo gimoro. Opuk kane oneno kamano to ne olonyo kode monindo piny. Aye nyathine ne orego e pat kore magi tedo kuon moreg mayom miwuoro. Othin Nyar Nyorieko ne

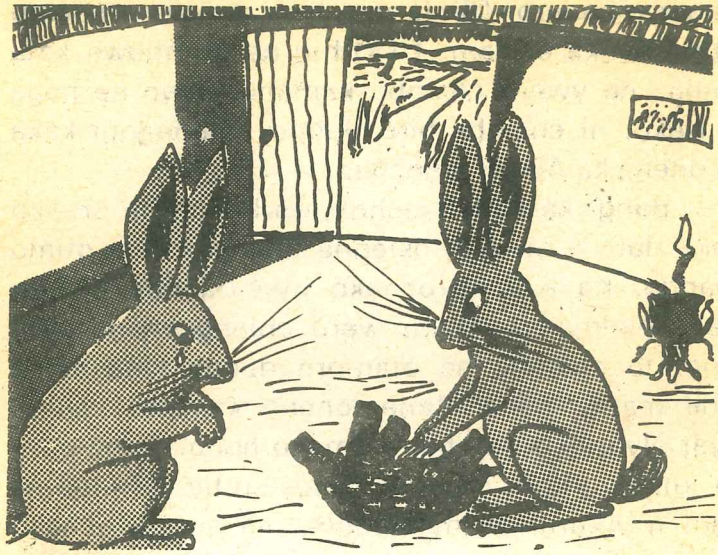

oneno mowacho gi chunye ni: "Atemo ma haa! Nyaka nyathina reg ekora ka chieng' moro Opuk obiro lima!" Aye ne owachone:

"M-m-m! Opuk nyathiwa, in bende kare itimo mana kaka atimo e thuolo moko ka koth chwe!"

Kane wendone oti, Othin ne oweyo mana ka osechiko Opuk mondo chieng'moro odhi oli me. Kachieng' limbe Opuk ne ochopo, Othin ne otedo ne aliya mamit miwuoro, motone mo maleny mana ni thee. To ne oyudo kapok oreg mogo. Bang'e matin kagiseyogore kod Opuk, Othin ne oluongo nyathine mondo oreg bel e kore. Nyathine ne obuok ahinya kane owinjo wachno. Ne ojur kapok ochako rego. To kata kamano, ne otimo luor ne janyuolne mochako rego kaka ne onyise. To mane nyathine oridogo nyapong' dichiel nii,

to Othin nochikore moa malo ka ogoyo nduru. Yieye ne odong' e nyapong' pumbi, kendo remo ne o mana ni chaa e kore kama ne nyapong' oridho.

Kata kamano, Othin wuon ne ok odewo masira mane iomakeno. Kane oseling' moyweyo pi wang'e, nè owacho mana ne wendone ka wang'e tek:

"Ah Jowa! Opuk nyathiwa, bi anena! Kawuono otamo wang'a. An gi oda ok timre maber ka wendo nitie. Omiyo ok ang'eyo gima anyalo timo koro. Ok wanyal hadho dek to cham motwo nitie."

Opuk kaka ng'ama jadimbre moluoro wich kuot, ne oyie mochiwore mondo okony nyiwuodheno. Nyathi Othin ne osiago bel asiaga e pat Opuk piyopiyo nono. Aye ne gitedo kendo ne gichiemo maber. Bang'e wendo ne odok thurgi komor kendo ka opuoyo kaka Othin ong'eyo tedo aliya mamit mamilore amila gi kuon.

Kaa kanyo to Othin ne oowo dhoge tatata kendo ne odwa mako osiep gi ji te mane odak machiegni kode. Osiepne machielo mane ohero ahinya ne en Onyoso Dichol, nikech ode ne liet nga moloyo udi mamoko. Mani en kamano nikech Onyoso ne odak e bur moywe maler kendo mopedhi mayom.

Chieng' moro Othin ne odhi limo Onyoso. Ne olosone chiemo maber, to hawi marach mo ne onge. Bang'e Onyoso ne oketo tago e kendo mit ondhenyoe iwe mi mo ne ochwer mang'eny ahinya. Moko ne oketo e chiemo to moko ne giyudho

gi kuon. Ne gichiemo gimor ahinya ka gigoyo mbekni mopogore opogore, kaka jorieko konyo jomofuwo.

Kinyne Othin ne odok e ode, to ne ochiko Onyoso mondo odhi olime; ne oweyo nosesumo yo mayot kendo maber mar logo mo e ip.

Onyoso ne ochopo kaka ne gichikore kendo orwake gi mor ahinya. Ne otedne chiemo mathoth mabeyo beyo, to hawi marach ne en chiemo motwo ma kata mana tik mo matin nono ne onge. Othin koro ne ochako temo ni mondo ogol mo e dende motwono. Aye ne oketo tago e kendo mondo oswaygo iwe. To kane oketo tago mana e iwe dichiel nii, Othin ne owang' malit mogo nduru kolaro kuma pi mang'ich nitie mondo olutie iwe.

Bang'e kaka miriasiane mapile, ne okwayo Onyoso Dichol mondo koyie to ogolie mo matin kende giketie chiemo; konyise sigande mapile ni en gige ok timre maber ka wendo nitie. Onyoso ne oyie mogolo mo kendo ne giketo e chiemo. To ne ok omor gi tim Othin nimar ne oyudo ka gi bungu duto te osefwenyo miriambone. Omiyo Onyoso ne onyiso Othin mana e wang'e ni osiepgi kode nyaka rum chuth mana gi chieng'no; nikech en jamiriambo, owuondonga ji pile koketogi e chandruok kendo oketho mwandugi.

"Thu tinda adong dongo nera!"

2

Ng'ielo gi Nyiri Moko

Chon ahinya ne nitie nyiri moko mane osiepe. Chieng' moro ne gidwaro dhi ket, kaka ne nyi Luo timo chon.

Negichiew gokinyi mang'ich kaka ne gichikore. To hawi marach achiel kuomgi ne ochiew modeko, nimar nindo ne olewo kode. Mani ne omiyo olewo e gik moko duto. Kane nyiri wetegi ikore kendo timo gik moko, to ne gigwenyore kode agwenya.

Kane nyiri gi a ng'weto, to en koreka en eyo odhi ng'weto. Ka alotegi chiek gidhi kulo, to en koreka obidho alot. To kane oa kulo, to gin girego. Kagitedo kuon, to en koreka oketo dakuon e kendo. Ka ne gichiemo, to en eka otedo kuon kendo oolo mo e alotne. Ka negiseruakore ma gidhi, to en koreka otoko. Kane ochako chiemo, to jowadgi ka to ni eyo osechako wuoth mar dhi.

Kapok gichako wuoth, ne ginyise ni ang'gini bol oboke e yo kuma giluwo mondo okonye kik olal olu mana kanyo tiir ang' noyudgi.

Kane Ng'ielo oneno ka nyiri mane otelo turo oboke bolo eyo, en bende ne okawo oboke mobolo e yo madhi e bure. Ka nyako mane a chiencha obiro, to yore ariyogi ne ochache. Omiyo ne orwenyo mi oluwo mana kor matere ka Ng'ielo. Kane ochopo e bur Ng'ielo ne obuok malich. To Ng i

elo ne omose gimor kawachone ni:

"Onge gima buogi, nyathiwa. Abiro losi moloyo kaka dine okedi kuma jowadu odhiyeno."

Matin nono, Ng'ielo ne omiye bel atonga kopong' mondo oregne. Ne orego motieko. Aye Ng'ielo ne ochako kedo iye. Ne ogoyone goro

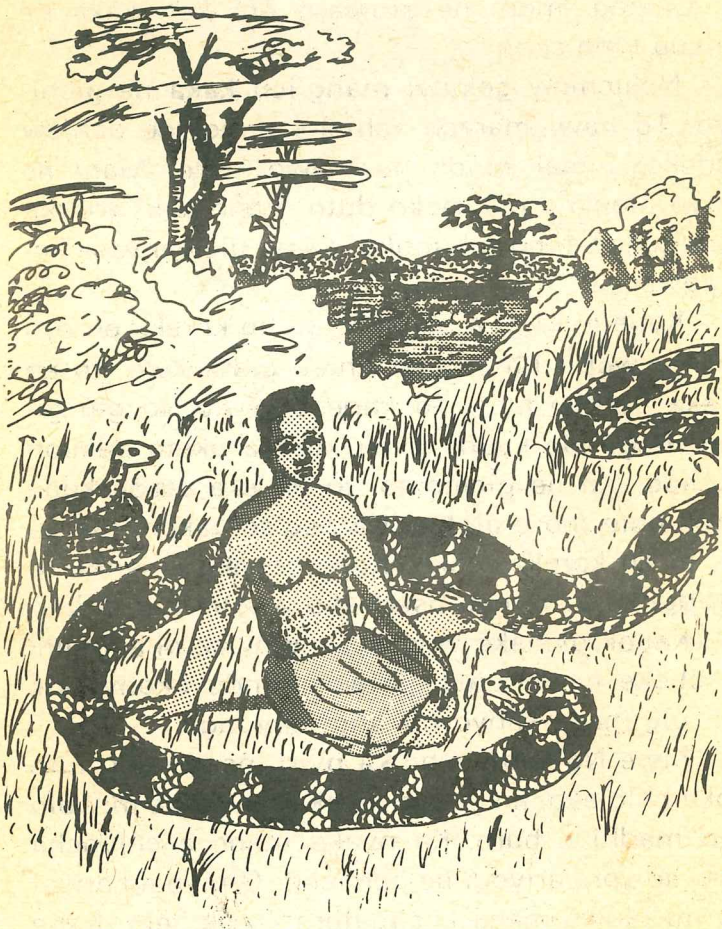

malich ahinya, kendo maber mapod ne koneno kamoro amora.

Kane ochopo dalagi, ji ne ochako penje mondo onyisgi ng'ama ne okede maber kamanoni. To ne odagi chutho nyisogi; nikech Ng'ielo ne owachone ni ka ohulo ni en ema ogoyone goro to nyaka Ng'ielo bi manege. Kane pok oa, Ng'ielo ne owachone ni:

> "Hapi ber nyar ochung'tir ogoroni goroni, to kik inyis ng'ato ang'ata; kihulo nyar wegi ni an nyar bungu ema olosi to nyaka anegi."

Wechegi ne omiyo nyakoni luoro ahinya maok ne onyal hulo maling' ling' man e kindgi gi Ng'ielo ne min kata ne osiepne mangita gi del. Kane gimedo penje to nyakoni ne otoyoe mana wer kowacho niya:

> "Kwara penja ng'ama ogorona goroni?
> Dana penja ng'ama ogorona goroni?
> Nyar bungu to ema ogorona goroni.
> Nyar tond bungu ema ogorona goroni.
> Kahule to ang'nonega."

Ji mang'eny ahinya ne openje to ne odagi hulonegi; ne osiko ower awera aduga kamano. Bang'e godhiambo koro chotne magiherorego ahinya ne obiro mi ne openje ni: "Kihera adier to nyisa ng'ama ogoroni goroni. Onge gima nyalo timi kaan tie." Omiyo ne onyise ni: "Ng'ielo emane ogorona goroni to nowachona ni kahulo ne ng'ato to obiro nega."

Ne oyudo ka Chotne oting'o tong' mabith ahinya. Koro ne onyiso nyar korgi ni: "Kapo apoya

nobiro ni obiro negi to ang' nokuong nonega mondi eka ang' nochop iri." To kapod dhoge kolwar nii, ne giwinjo ka Ng'ielo biro ma ng'ur mana ni nduu, ka kodh yamo gipe.

"Uu koro atugora nyar bungu atugora tee,
Abong'o ema hul maling'ling'na.
Uu koro agungora nyar lwanda nikech
nyako ohula."

Kane ochopo dala ne oyudo ka chot Abong'o to kod yawuotgi Abong'o rite motegno. Chot Abong'o ne oyore tong' achiel, to ka ne omedo e moro nii to Ng'ielo ne okwe mana ka ma tiang'.

Ji duto ne oil kendo mor ahinya kod chot Abong'o ka gipuoye kaka en ng'ama thuon. Aye jokaoche ne omiye Abong'o mondo okendi, nimar ne otimo tim lela maji oneno, kane okuoyo ngima nyargino. Koro Abong'o gi chotne ne jodhi modak maber ahinya mar higni mang'eny, bang kendruokgi.

"Thu tinda adong dongo nera!"

3

Wuod Aidha mane ok okendo

Aidha moro moti ne odak e kombe gi wuode mane en nyathi achiel kende. Aidha ni ne nigi kuyo e chunye ahinya. Ne osin moloyo ndalo duto nikech wuode ne ok okendo. Chieng' moro ne oluonge mowachone ni:

"Yaye wuoda, wachni chando chunya malich.

Asin pile e chunya, kendo mor otama kaka jodongo watena. Ang'o ma omoni kendo?

Wuode ne odwoke kawachone ni:

"Wuora, ase paro wach kend ndalo ma-

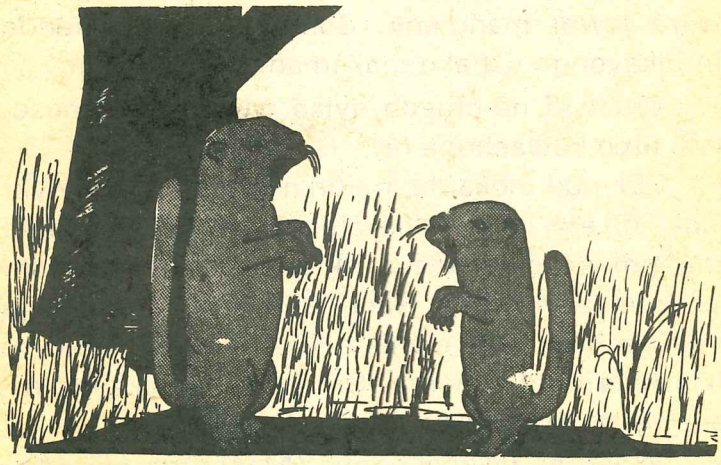

ng'eny ahinya kendo we parona gigo mosetimore kuoma, to gik mose mona kendo.

Mokuongo ne aparo ni adhi kendo nyar Opuk, nikech oriek kendo dobed dhako maber ahinya kendo motang'. To kata kamano, ne nitie gimoro achiel marach kode. Ohero kuodho jowetene, kendo ok owach adiera kinde moko. Magi ne ayudo ka ohingo tekona. Ok dak adag gi dhako mawach ok mok e kore."

Bang'e wuon nowachone ni: "Magi duto gin adiera, wuoda. Kik ikend nyako ma jafwong' wach e kor piny. Domi iyal e mier mi ol nono."

Wuode ne odhi nyime kamedo nyise kaka ose kawo chandruok, mondo oyud nyako maber ma onyalo kendo to ose tame:

"Bang'e nyocha aparo ni akend nyar Thuol. To kata kamano joka Thuol gombogi ng'eny; gihero bedo gi lewni mathoth ahinya. Ka lepgi omo ni ti nii, to giwitogi kendo gi dwaro moko manyien. Omiyo ne ok akende nikech chunygi mar dwaro lewni mang'eny. Gombogi ng'eny kendo gin jokayongo. Dhako makamani digoya piny."

Wuowni ne omedo nyiso wuon mago mosetemo timo kowachone ni:

"Ekinde mokadho matin nyocha adwaro nyar Guok, nikech ober neno ahinya. To kata kamano nitie timne achiel mane ok ahero. Chunye rach. Kendo mani miyo iye wang' e thuolo duto maonge gima omiyo, kata mana e wach matin moloyo. Okia kata mana angera. Omiyo ne ok akende nikech ojadhaw. Oralep kendo duonde rach."

Wuon ne owachone ni: "Magi duto gin adier

wuoda. Kik ikend nyako maralep kendo ma iye jawang' piyo.

Wuode ne omedo wachone ni:

"Asetemo ahinya twak gi nyiri mang'eny. Nyoro anyorani to nyo aseketo machieg-ni ni akendo nyar Apuoyo, nikech ober. To kata kamano parone thoth, bende en jamriambo kaka wuon mare. Omiyo ne ok akende nikech riekone mokadho ndagani to gi wuondne."

Wuon ne oyie kode, kendo nonyise ni, dibed gima rach, ka okendo nyako majawuondji, ma jamriasia, kendo maparone ng'eny ahinya nikech ok dorit pacho kata dipo maber.

Mogik, wuod Aidha ne onyiso wuon kaka yande osebedo kohero nyar Oyieyo kendo ne oneno e chunye ni en ema mondo okende, nikech ne oberne to kendo oler moloyo. To kata kamano ojakuo kaka joodgi duto, omiyo ne ok okende nikech kuoneno.

Wuon ne oyie kode ni ok owinjore okend nyako majakuo, di chande ahinya kamiye dhaw gi ji mang'eny pile e kor gweng'.

Wuode ne otieko kosingore ne wuon mare ni obiro kendo mapiyo chieng' moro koyudo nyako machunye oyiego: maber, manyalo rito welo maber mariek moromo, mamuol kendo maok gombone ng'eny kendo ohero lewni mathoth, maok jakuo kendo maonge gi ketho kata achiel.

Wuon kane owinjo kamano to ne chunye ochot chuth. Ne oduoke kokuyo, kowachone ni:

"Yaye wuoda, ang'o motimore kuomi? Kik iwuonda! Ok ane ranyisi kuomi mar ng'ama dwaro

kendo mi dag gi dhako. Jachiend ang'o modonjoni. Kwereni duto ne gin joma oriere tiir!

In iherori kendi iwuon moloyo ng'ato ang'ata. To bende nyaka ing'eni waduto wan-gi ketho te. Onge ng'ama ber ma onge kama oremie. In to in wuod Aidha mane maonge gi ketho kata matin-ni? Inenori kendi kiber maonge kama ochwanyore kuomi? Ato misebam ni? Donge ee ibiro tho misumba ka to ji neno? In muofu ok inee ka mbeseni duto osekendo te?" Iparo ni bam to apala?"

"Thu tinda adong dongo nera!"

4

Adongo gi Apiyo

Adongo gi Apiyo ne gin nyimine. Adongo ne min-gi otho, omiyo nodak gi min Apiyo mane oket kar min.

Apiyo ne ng'eny gi gik moko, nikech min mare ne mayo Adongo gige kendo miye. Chieng' moro, Apiyo gi Adongo ne jodhi moto, kaaye to Adongo ne okwanyo tik ng'ut moro mabeer! Kane gidok dala min Apiyo nomayo Adongo momiyo Apiyo tigono. Adongo iye nowang' modhi ka nermare. Kane pok ochopo noromo gi jaduong' moro moti. Nomose gi luor ahinya. Jadung'no nopenje kuma odhiye. Adongo ne okone ni odhi kanermare.

Bang'e matin nono noromo gi pong' ka bel ni ewiye to onge ng'ama ne nyalo rego belgo. Nyiponge bende ne nitiere e bath pong'. Pong' ne okone Adongo ni: "Nyako yie mondo iregnae bendagi " Adongo ne oyie mine orego belgo kaka pong' ne okwaye. Bang'e pong nokone ni "wuoth awuotha, to ka ichopo kama yore okagore to mondo ilu mana yo matin; kik ilu yo maduong'."

Adongo nowuotho moromo ka pok oneno ng'ato kata achiel, bang'e ne opo ka ochopo e aora moro mane dhako moro moti luokore. Dhakone nokone ni mondo orudhne ng'eye. Adongo noyie gi moro mathoth ahinya mi orudhone dhakono

ng'eye. Kane osetieko, dhakono nopenje kuma odhiye. Adongo nonyise ni odhi kanermare. Dhakono nonyise ni: "Ka ichopo kama yore okagore to ilu yo matin; kik ilu yo maduong'." Adongo notimo kaka nonyise gi pong' kod dhakocha: Noluwo yo matin mine ochopo kanermare.

Nermare nowachone mondo odhi e agola kor tedo, mondo okaw ko opuo, to kik olim ka ko oseloth. Adongo ne odhi e agola kendo ne ochako puoyo ko. Nermare ne okone ,i koneno ka aiuru ofuyo mogore e kendo ka opuocho, to kik ochame.

Kapod opuocho, Adongo noneno ka aluru ogore e kendo, to ok nomake mochame nikech nermare nosekwere ni kik otim kamano. Kane nermare obiro mondo one kata bin osechamo aluru, kata ka ko ema oseidho momadho chak, ne omor koyudo mana ka Adongo puocho ma dugo wer aduga makata aluru ok ne ochamo.

Nermare nokone ni koro onyalo limo ka ko oseloth. Adongo ne mor kendo il kanoneno ni kar mo to tigo mar ng'ut manyilni ema nowuok ei ko; bang'e tik nungo gi lewni kod gik rwakruok mag nyiri mathoth mopogore opogore ko oluwoe.

Kinyne, Adongo nogoyo oriti ni nermare gi mor ni nodok thurgi. Kane ochopo e rangach, Apiyo nopenje kuma oyude gik mane orwako, to Adongo nonyise ni "nera ema omiya." Apiyo nodhi monyiso min gik ma nergi nomiyo Adongo.

Min Apiyo kane neno kamano, to ne owachone mondo en bende oring odhi ka nermare. Eyo noromo gi jaduong' moti mane Adongo oromogocha. Jaduong'no nopenje kuma odhiye, to Apiyo

noduoke ni: "Ok obadhi penja kuma adhiye;" Apiyo nowuotho moromo, bang'e noromo gi pong' ka bel nie wiye to ng'ama reg belgo otamore. Nyiponge bende ne nitiere e bath pong'no.

Pong'no nokone ni: "Nyako ka iyie to regnae bendagi?" Apiyo to noduoko pong' ni: "Ridha ka iyie to ridhnae chietha nani."

Pong' nowachone ni "dhiyo to ka iyudo kama yore okagorego to ilu yo maduong', kik ilu yo matin." Apiyo ne owuotho nyaka nochopo e aora kama dhako moticha ne luokore. Dhakano nokone mondo orudhne ng'eye, to en noduoke kowachone ni: "Arudhni ng'eyi mar guok."

Dhakano ne owachone ni dhiyo to kichopo e akekre mar yo to ilu yo maduong', kik ilu yo matin". Kane ochopo kama yore okagore, noluwo yo matin kar luwo maduong' mane okone. Aye ne ochopo ka nermare.

Nermare ne owachone ni mondo odhi opuo ko e agola, to ni kik oyidh chak kata limo ka ose loth. Nermare nomedo wachone ni kata aluru bende ka ohuyo mogore e kendo to kik okaw ocham.

Apiyo to ne ok odewo. Ka noneno ka aluru ogore e kendo nii, to nogolo mochamo. Nermare noketo thoun gweno moro e dhot mane onego wachne ka Apiyo chamo aluru kata idho ko. Thuon gweno nochako kok ka wacho ni: "Ochamooooo!" Apiyo kane owinjo kamano nomako thuon gweno modeyo gi mirima nimar iye ne owang' kuom gimomiyo nowacho ni ochamo aluru.

Aye ne ochako idho ko mondo omadh chak;

kendo thoun gweno nokok mateek konuoyo wacho ni: "Omadhooooo!" Koro Apiyo ne odeye chuth monege.

Nermare nobiro oyudo ka odeyo thuon gweno, mine okone mondo olim ko ka ose loth. Kane Apiyo okelo agwata mondo oidhie ko, to oyieyo gi thuonde madongo dongo emane owuok eiye; mi Apiyo ne ok oyudo gimoro mak mana oyieyo gi thuonde kende. Aye ne odok thurgi gi luete haaa, mana ka pi wang'e ema o!

"Thu tinda cdong dongo nera!"

5

Apuoyo gi Sibuor

Chon gilala ne nitie Sibuor moro maduong ahinya. Kaka ne en ratego bende, ne obedo ruoth moriwo piny maduong'. Le duto me bungu ne omiye luoro malich miwuoro.

Chieng' achiel, Sibuor-ni ne oluongo bura moriwo le duto mane owacho negi ni:

> 'Le duto moti onge ohala. Bende gin jonyawo. Giketho chiemo nono monego le matindo cham. Le matindo eman gi ohala nikech girikni kendo ginyalo tiyona matek. Omiyo adwaro ni mondo aneg le moti duto te.'

Bang' mano, Sibuor ne ochiwo chik mane oneg le moti duto te. To kata kamano, le achiel kende moti emane ok onegi: mani ne en min Apuoyo Ogila. Apuoyo ne opando min e bur mane nie tiend yath moro maduong', mane oteronee chiemo gotieno pile pile.

Chieng' achiel, Sibuor ne onindo e tipo e tiend yien moro kadhoge ong'amore. Thuoi moro mane osewuotho koa mabor ne ochopo kamane Sibuor onindoe kool ahinya. Kane oneno dho Sibuor mane ong'amore malachno, thuondno noweyo ni oseyudo bur ma iye ni nono; aye ne odonjoe kowacho e chunye ni: "Tho! We ayuomra matin e burni, nyar bungu!" Aye ne odonjo ei Sibuor chu-

mblu, mane ochako nindo kuro.

Bang'e matin nono, Sibuor ne ochiew nikech ne ok onyal yweyo maber, kendo ne owinjo rem ahinya eiye. Noparo dichiel ni nyaka bed mana ni thuol ema odonjo eiye. Aye ne owachone ni: "Thuol wuog oko!" To thuol ne ok owuok. Sibuor ne okecho ahinya, kendo nomedo penjore kende ni: "Ka ok en thuol ema osedonjo eiya, to en ngá?" To thuol ne ok nyal winje.

Bang'e Sibuor ne oluongo le duto kanyakla kane openjogi kaka onyalo golo thuol eiye. To lego ne oduoke niya: "Yande ise nego le moti duto te. Wan jomatindo ok wanyal ng'eyo kaka wanyalo konyi e wachni, nikech ok wan-gi rieko maber moromo."

Sibuor ne oneno kethone; kendo noyie ni adier ne otimo gima ofuwo ahinya nikech ne onego le duto mane oti kendo mane ni kod paro gi rieko mabeyo.

Kata kamano, wuod Apuoyo Ogila nodhi ir Sibuor mine openje ni: "Ruoth, bende inichak ineg le moti kendo?" Sibuor ne oduoke ni: "Ngang', ok nachak aneg le moti kendo. Aseneno kethona chutho."

Wuod Apuoyo Ogila ne owachone ni: "Bende inyalo pogo dir pinyi kon chiel ne ng'at mogoloni thuol eiyi?"

Sibuor ne nigi chandruok ahinya, nimar nowinjo rem moloyo. Omiyo noyiene aruya, ni: "Ee! Anyalo. Kaachiel gi jamni bende anyalo miye mathoth ahinya!"

Bang'e Apuoyo Ogila nodhi mokelo min moti

mane odong'cha. Ne obiro mine omiyo Sibuor yath mane ogolone thuol eiye. Thuol ne otimo mos, nikech ne ok ong'eyo nine en ei Sibuor. En ne oparo ni en ei bur mokwe ei lowo mang'ich mana thi!

Sibuor Ruodh Bungu norito chikruokgi kod Apuoyo Ogila kaka ng'ama duong'. Sibuor ne omiyo min mare bath piny konchiel kod jamni mang'eny ka ogoyonego erokamano kuom konyo ngima:.e. Apuoyo Ogila to koro Ruoth noyiero kaka jang'adne rieko, mondo kik chieng' moro opo kochako otimo gima rach kendo machal gi mane otimo kane onego le moti duto ni gitieko chiemo nono.

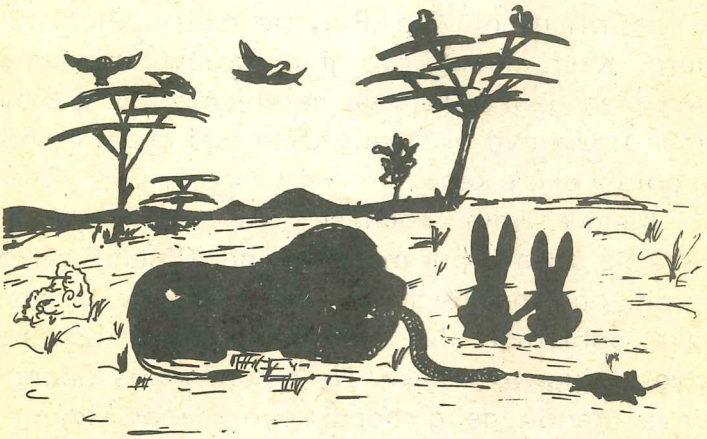

"Thu tinda adong dongo nera!"

6

Kaka le ne okonyo Owuor

Ne nitie ng'at moro, mane odak gi chiege gi nyathigi achiel mawuowi matin miluongo ni Owuor. Ng'atni niluonge ni Owinyo to chiege ne nyinge Obera.

Owinyo gi Obera ne jopur motegno mohero tich puodho ahinya. Siganani wuoyo kuom gik mane otimore, e higa moro ma piny ne otho chuth. Cham mane otimore maricho richo det bonyo ne obiro mochamo te motieko oko e pap. Bang'e oro matiriri ne oluwoe. Piny ne rach malich miwuoro. Kech ne ng'inyo ji nyowuoyo michame mana pien gugru. To kata ne chiemo nok e piny kamano, Owinyo gi Obera to ne nigi cham moromo gologi oko e keno.

Bang'e koth nochako chwe. Owinyo gi Obera ne ochako pur matek kendo. Chieng' moro negidhi pur machiegni gi dala kuma ne giriyoe nyaka odhiambo. Ne ok giwinj olo nikech ne gitiyo to gigoyo mbaka. Ne gipuro kama duong' ahinya, kendo ne gichopo keyo mabor sidang'. Negidok dala mana kachieng' oliero dhi podho.

Obera ne otedo moloso chiemo maber, kendo mamit miwuoro. Chieng'ni ne otedo mana ring aliya mar le mane Owinyo onego ka dwar. Bang' chiemo, ne gibudho moromo kapok gidhi nindo.

Kinyne kane gidok pur, to ne giyudo winyo moro kopiyo e yath but puothgi. Winyono nowacho ne Owinyo ni: "Miyae kuon matin kiyie. Piny otwo sidang'. Yaye! Wan winygi kech wang'ni enotiekwa duto!"

Owinyo to ne oling' mana thi ka gima kowinjo. Negiriewore gi jaode magipuro apura nyaka odhiambo; aye ne gidok dala.

Ne oyudo ka koth koro chwe, kendo jomoko mohero leng'ore e ata wiye ne osechako golo kodhi oko. Omiyo Owinyo bende ne oparo ni diber ka gidhi chuoyo kama negisepuro cha.

Kinye ne gimondo ahinya e puodho, to negiyudo ka kamane gisepurocha olokore osinde ma iye odich maka igoye kwer to leng'ore aleng'a. Owinyo nomako onding'e ka ochung' otwo gi kwer e goke. Ne ohum nono ni: "M-m-m! Wuod ng'ato! Aneno wang'a koso aleko?" Aye ne openjo chiege, kowacho niya: "Obera! Ma puothwa koso puoth ng'ato nono?"

Matin nono negiwinjo winyo manyoro owuoyo kodgicha kawer ni:

"Apidhna osinde, apidhna osinde!
Wuon Owuor puro, min Owuor puro;
Wuololo yaye!
Apidhna osinde, apidhna osinde!
Wuon Owuor puro, min Owuor puro;
Wuololo yaye!"

Winyoni ne wer to sodore kochiko kuma Owinyo gi Obera nochung'ie. Kane gichiko itgi malong'o, negiwinjo gima winyo ne wacho. Owinyo iye ne owang', to winyono ne ok odewo. Kane

osechopo machiegni kodgi, ne okwayogi chiemo kendo ni: "Miyaeuru nyoyo."

Owinyo ne oduoke gi mirima kabaye gi kidi matek, kawachone ni: "Nyoho, nyoho! In ema itimo puotha kama to ichako ikwayowa nyoyo! Anegi kawuono!"

Owinyo ne obaye matek gi kidi, to winyo nohuyo modhi mabor e wi yath. Obera gi Owinyo ne ochako pur kendo ka igi owang' ahinya. Ne gipuro ma giling' mana thi! Giduto chunygi ne lit ahinya ka giparo gima omiyo winyon ne timonegi anyali kamano.

Bang'e kogik odhiambo negidhi dala. To nikech dwe ne rieny, Owinyo ne owuok mondo odhi one anena gima winyono ne timo e puothe kamane gipuro odiechieng'. Kane ogik machiegni nowinjo ka winyo wero wer mane giwinje kowero gokinyi cha. Owinyo noringo matek odok dala mapiyo, aye na okelo wino mochikogo winyono.

Otieno Owinyo ne onindo e ot ma ite mana ni oko.

Kinyne ne gimondo e puodho okinyi mathi, ka mwanda pod ok olayo. Ka hawi maber nii, to Owinyo ne oyudo mana ka winyo mane ochiko cha omoko e wino. Ne omake gi mirima mana ni omino ng'ute, nikech bende ne en winyo molurore moro. To winyo noywakne ni: "Kik iketh denda ngang' wuodwa! Tera iuma mana edak matung' man eodicha, kendo ang' nine gima atimoni!"

Obera to dhoge ne omoko nono, moling' mana thi. Owinyo ne owinjo wach winyono mi

ne otere ma oume e dak matung' kaka nokwaye, aye bang'e ne odok e puodho.

Odhiambo ka ne giduogo ma oyawne winyo, ne oyudo ka osepielo mo moleny dak kopong' du. Owinyo ne mor gi lala. Ne ogolo winyono mokete e dak madiere. Kanyo to winyo ne opieloe mana nyim lilo. Nokete e dak achiel ka achiel kuom deke duto mane en-go, mi winyo majamokono ne opielone Owinyo kit cham te man e pinyka gi gimoro amora mane ginyalo dwaro.

Owinyo koro ne jamoko malich ahinya, kendo ji ne wuoro kaka oyudo mwandunego. Ne omor motamore nono, nimar koro ne owinjo maber moloyo ji duto mane odak e gweng'gi.

Nyasaye ne omedogi nyathi moro mawuowi kendo. Chiaye be ne koro gin-go moromo. Omiyo Owinyo ne ohero dhi kwath pile, to ka oduogo godhiambo to amadho otia matin mane Obera jalosne mondo oduoggo chunye. Pur to pod ne opuro nga apura motegno kaka chon, nimar ne ok odwar budho e dala kane en thuolo mar pur to jomoko nie ndalo.

Chieng' moro Owinyo gi Obera ne jowuok gi duto.To bang'gi nyathi moro ne obiro tugo gi Owuor ma wuodgi maduong'cha. Owuor ne mor mar neno osiepneno. To nikuop ming'one, ne otero osiepne mondo onyise kaka gin gi winyo mapielo chiemo duto ma dhano nyalo dwaro e pinyka. Kane oyawone mondo onyise osiepne, winyo ne owuok gi ng'wech ni pururu mopiyo e wi tat dero. Kane Owuor dhi temo ni mondo omake, to winyo ni pururu kendo opiyo ewi chiel.

Owuor ka neno kamano to ne otoye mana wer, ka pi wange' ema rengni, niya:

"Winjwa, winjwa, kiduog ang'o!
Winjwa kiduog ang'o!
Winjwa ma japiel kal,
winjwa ma japiel mo!
Winjwa majapiel kal,
winjwa ma japiel ng'or!"

To winyo bende ne oduoke kawer, ni:

"Siiyo! Lend meru mane meru omakago, kur kuje, kur kuje!

Lend wuoru mane wuoru omakago, kur kuje, kur kuje!

Adhi thurwa adhi achamna oyungu, kur kuje, kur kuje!

Achamna osinde, kur kuje, kur kuje!

Ara dog pacho, kur kuje kur, kuje kuje!"

Aye wniyo ne opurore molal nono ei bungu mane oluoro dala Owinyo.

Kinde mane Owinyo giri oduogo dala, ne giyudo ka Owuor koro oseywak ma nindo otere e par mane otugo e dhoot. Osiepne cha be ne oseringo modok dalagi. Kane wuon Owuor ochiewe, to ne oneno anena dichiel ni gimoro rach, nikech wang'e ne okuot mar ne oseywak ahinya. Kane osenyisogi kaka winyo ne oringo, dho min gi wuon ne omoko, kendo chiemo ne ok odonjonegi chieng'no. Owinyo ne oparo nyaka piny oru piach.

Kinyne ka piny ne oru, Owinyo ne owachone Obera ni mondo olosne chiemo. Bang'e ka ne oseikone nyuka anang'a, nyoyo, pi e puga to koc rabuon mothol, ne owacho ne chiege ni: "Wadhi

kod Owuor wuoth mabor, kendo ka moro wanyalo chweyo neno meru." Chiege ne obuok nikech thurgi ne bor, kendo ne ok opar ni Owinyo nyalo tero nyathigi matinno kuro.

To kata kamano, Owinyo ne jowuok kod Owuor kar onyango kanyo ka gi ting'o le gi beti. Owuor ne openjo wuon ni "gigi to wating'o nang'o?" Wuon ne oduoke ni: "Wadwaro dhi gedo kamoro e i bungu mondo wang' wabuorie kapod ok wachopo kaneyi. Kane gichopo e kor oliech oliech, ne gitong'o yien mit gichako gedo. Mani ne en kuma bor ahinya ei thim ma winy ema ywakie, to piny chil malich. Ot ne ok gigero maduong'. Ne en mana kiru matin moromo nono. Owuor ne ni ei ot to wuon ne ni oko. Ne okonyo wuon tweyo yien gi oboke mane gibasego maber. To Owuor ne ochako chich mos mos. Ne openjo wuon ni: "To wuora, ere kama abiro wuokgo?" To wuon ne oduoke ni: "Abiro yawoni kamoro ewiye mibiro wuokgo.

Ka ot ne oserumo te, Owuor ne onge gi kama onyalo kata soyoe lwete nono. Ne openjo wuon kendo kama onyalo wuokgo. Wuon ne oduoke ni: "An e wuoru, Owinyo! Ne akweri maloong'o ni kik ihul ne ng'ato kata matin gima ing'eyo kuom winyocha. Io in Owuor, kuom wich tekoni, ok isewinjo wachna! Omiyo kaka ok anyal timoni gimoro kaka nyathina, aweyi ka kawuono; mondo ing'eni winjo wach ber moloyo gik moko te!"

Owuor ne onge gima onyalo timo. Wuon ne osedhi moweye e kor thim. Ne otoyoe mana wer:

"Liende, liende, nyoyoo! Liende ne winje,

nikech winje!

Baba wita oko nikech winje! Liende winj ang'owa?

Liende winj Tutu, liende!"

Kinyne le ne obiro mathoth ka gikadho gidhi modho pi; kendo ne gipenjore kendgi kagiwuoro ni: "To ng'ama ogedo e kor oliech omerani?" Nyathino to ne wer awera kaluongo nying winj Tutu. Matin nono le ne ochoko bura maduong' kendo ne gineno ni ok digineg nyathi ochung' tir matin nono kayiem; omiyo nyaka gidwar winj Tutu mondo oduok nyathino dalagi.

Mokuongo ne gioro ondiek Apul Apul mondo odhi odwar Tutu. To ondiek ne ogalore agala eyo kc rado kulundeng', mit ka ochopo to oyudo ka Tutu osewuok oa e ode. Kinyne ne gioro Tula nyangoro. Tula ne ongoro wang'e malong'o ahinya moyudo Tutu mokelogo. Le duto noyalo mit ne giketo Owuor e luet Tutu mondo otere thurgi.

"Thu tinda adong dongo nera!"

7

Gima omiyo ong'eche dak ewi yien

Chon kane pok gidhi ewi yien, ong'eche ne odak piny kaka le mamoko duto. Endalo go ong'er moro nomako osiep kod liech, kendo negidak kanyachiel. Chieng' moro liech ne owacho ne ong'er ni: "Aseyudo wach ni welo moko biro lima. Kuom mano aneno ni owinjore ang'iew dhiang' moro. Dhok makoro wan-go ok dichiw chak moromowa ji ariyo kod welo bende."

Ong'er noduoko liech kawachone ni: "An bende asenwang'o wach ni welo moko biro lima. Ber wadhi waduto mondo ng'ato ka ng'ato kuomwa ong'iew dhere owuon."

Kane gisewinjore kama ginyalo yudoe dhok mabeyo gi nengo mayot ne gidhi nindo ka gi geno mako yo kiny okinyi. Kane gisechako wuoth gokinyi mang'ich, liech nowacho ne ong'er ni: "Aduong'ni ahinya. Onego ayud dhiang' maber moloyi. Kawatundo echiro to ng'iew mana dheri an bende ang'iew mara."

Ne gichikore ni kiny giniyudre e tiend yath moro. Liech nowacho ne ong'er ni: "Ineno yadhcha? En ema ang' wanayudre e tiende." Liech nowacho ne ong'er ni obiro tieko ng'iewo mapiyo ahinya. Ong'er noyie mapiyo gi wach liech. To

kane gise pogore, ong'er nodhi gi ngw'ech nyaka chiro mine ong'iewo dhiang' maber moloyo dhok duto te mane nitie e chiro chieng'no. Ekindego, noyudo ka liech pod ochung' achung'a kuma bor, ka pod owuoyo gi le mamoko matindo.

Aye ne ochako yoro mos kodhi, koluwonegi ni: "Osiepena, abiro ng'iewo dhiang', kendo ang'eyo malong'o ni ubiro konya dwaro dhiang' maber ahinya." Bang' mano negiyiero ne liech dhiang' modhero mane odhigo e tiend yath kama ne gichikore. Liech neparo ni en emane okuongo chopo, kendo noparo ni noyudo dhiang' maber moloyo mar ong'er. To kane pok otundo noneno ong'er ka yweyo gi dhiang' marateng' e tiend yien kama ne gichikore ni gibiro romoe. Dher onge'r ne ber ahinya, kendo chwe. Liech nopenjo ong'er gi ich wang' ni: "To ma dher ng'a? En mari koso?" Ong'er noduoke gi sunga ni: "Kamano osiepna. To awuoro! Ma

e dheri? Ok ing'eyo pogo dhiang' maber gi marach? Ne iwacho mak iriwo gi kiawa ni ang' iniyier dhiang' maber moloyo dhok duto man e chiro moromore kod duong'ni."

Liech ne oduoke ka chunye rach, ni: "Ok adwar winjo wach moro kendo kuom dheni." Koro ne giluwo yo ka giwuotho ma ok giwuo, ka gingitore angita.

Achien kane oyudo gikadho kama ne ji ong'eyogie, liech nowacho ne ong'er ni: "Gima ber to kik ichak inyis ji dhiang' machwe ni en mari. Ng'ato dipo ka wang' omayigo. Omiyo wach negi ni en mara; nikech aduong' maonge ng'ama nyalo maya gimoro."

To ka dho liech pok oluar, ne gichopo e dala machielo. Ji nopenjo ni: "Ma dher ng'a maber kamani?" Ong'er noduoko piyo piyo kowacho ni: "En mara!" Liech no kok matek gi mirima kawachone ong'er ni: "Koro abiro mana chwadi!" Liech ne okwadho ume ni mondo ochuad ong'er to kata kamano ong'er nopusore mochikore eng'eye, kawacho ne ni: "Anyierna! Ha! Ha! Ha! Ma to ber ahinya. Koro to ibiro ting'a nyaka dala." To ji pod ne wuoro mana kaka ong'er nong'iewo dhiang' maber. Ne gipenje ni to oyudo dheno kanye? To ong'er ne buonjo abuonja; nikech pod nobedo e ng'e liech. Kata kamano, ong'er negoyo kore kobuonjo kendo osiemonegi ni: "Ma dhera." Liech kane owinjo kamano nokuong'o ong'er mine oriembe mondo odhi ewi yien. Kendo nyaka aa kanyo koth ong'eche duto ti dak mana ewi yien.

"Thu tinda adong dongo nera."

8

Poko nyar Migumba

Chieng' moro dhako moro ma migumba nodhi ng'wedo dek. To kane oduogo e dala, alot dek mane otedo ne otame chamo, nikech ne okech motamore gi nono. Kanoneno kamano, nokawo alotno gi agulu modhi oumo e bwo lwand dero. Kane odhi ng'iyo bang' ndalo adek, to ne oyudo ka alotno oselokore ogwal gi ogwe. Kaaye to ne odok oume auma kendo. To chieng' machielo kane odhi ng'iye kendo, ne oyudo ka gigo oselokore nyako gi wuoyi. Dhakano ne mor ahinya. Ne okawo nyithindogo mopidho. Wuoyi ne ochako Kasera to nyako ne ochako Poko. Nyithindogo nodongo mobedo mopugno kendo mabeyo ahinya.

Chieng' moro nyiri moko manedhi tero ndaria ne dwaro mondo Poko otergi wuoth. Poko noyie modhi kodgi. To kane gi tundo e yo, ne giromo gi ng'at moro. Negipenje ni: "Wuoyi; be ineno ka wabeyo?" To ng'atno ne oduokogi ni: "Nyiri, uduto ubeyo to mak mana nyako achielno emoloyou gi ber."

Kane gineno kamano to negiloko Poko guok mawang'e oluny. Aye ne gichako giromo gi jomoko mane gipenjo kendo ni: "Yawuoyi, be uneno wabeyo?" Jogo noduokogi ni, "Nyiri ubeyo ndi uduto! To guogno dabed dhano doloyou gi ber."

Kane gineno kamano, to negiloke luth ma jatendgi sirorego ka wuotho. Kane gidhi nyime matin, negiromo gi ji moko kendo. Ne gipenjo jogo kabende gi beyo. Jogo bende nowachonegi ni: "Nyiri, ubeyo uduto to ludhno dobed dhano to doloyou."

Kaaye to ne gichako giloke nyatieng' ma dirore bang'gi ka giwuotho. Kane gichako gipenjo ji mane giromogo, to nokonegi ni nyatieng'no dobed dhano doloyogi gi ber.

Kane gichiegni tundo to negichako giloko nyatieng'no guok mawang'e oluny. Kane gitundo kumane gidhiye to ne giyudo ka yawuoyi odhi dwar to yawuoyigo noyudo kosenyiso megegi ni wang' gimaknegi nyiri mobiro.

Yawuoyigo nomaknegi nyiri gi megegi to mak mana min wuoyi moro ma nyinge Obong'o emanolewo mane oyudo ka nyiri nosemaki te, mi guok mawang'e olunycha emodong'. Min Obong'o kane oneno kamano, to guogno emanokawo otero dalane, mondo Obong'o bin dhigo dwar. Kane Obong'o oduogo, noyudo ka min omakone mana guok. Nodhaw kod min ahinya kopenje ni: "In nidhi kanye kane nyiri obiro? "

Kanochopo otieno e thuolo mane gichiemo, ne gimiyo guogno chiemo ei tago to nodagi chamo. To kane gitokone e tawo to ne ochamo mos maber mana ka dhano.

Chieng' moro ne min Obong'o odhi puodho to ne oweyo komoyo cham e laro ne chi Obong'o maduong' mane nyinge Nyawiye Owang' mondo wang' oregi. Guogni nong'iyo oko koni gi koni to

oneno ka onge ng'ato .Kane oneno kamano to nolonyo kukune mar guok moketo piny; aye okawo cham mochako rego. Norego mogo mayom mana kaburu. Kane min Obong'o oduogo, nopenjo ng'ama norego mogo mayom kamano, nikech Nyawiye Owang' to ne ja ng'akga cham; to onge ng'ama nonyise.

Otieno ka otieno guogno ne nindo e agoch Obong'o. Ka Obong'o ne osenindo to ne olonyo kukune mooos ka aye to opando e bwo ng'ango. Obong'o ne otang' mos mos. Nochich ni: "To ma guok manade maber kama, to bende ok odwar nindo oko e laro ni?" Chieng' moro ne Obong'o oliwe moneno kogolo kukune mit ne olidho mokawo opando mabor.

Kiny gokinyi kane guogno ochiew, ne otemo dwaro kukune ahinya kuma nitie, to ne ok onyal yudogo. Noduogo molokore nyako maber motamore gi nono; ma aye Obong'o ne okende. Ji mathoth nobiro neno chi Obong'o ma miaha kendo ne giwuoro ahinya ber Poko nyar Migumba.

"Thu tinda adong dongo nera."

9

Thum joka Apol

Ndalo moro Jok'Apol noomo thum. Jathum ne en Othin Othin Nyar Nyorieko. Kapok ochopo, Jok'Apol ne ochano tije kaka ginyalo rito jathum gi jobudho maber. Ne gipogo tije kama:

Liech Odanga Nyamang'ura ne oket jarit thum *(kamten)*. Punda Dibuoro ne en ja asili mane rito ni puch achiel ok go gaming'a moloyo moko. Ng'ech ne en mbero ma ji betie. Opuk ne en taya mar nyangile. Otoyo gi guok ema ne jochak miel. Ong'er gi bim ne jotedo, nikech ne gin gi chiemo mang'eny. Thuol ne en kede michwadogo joma nyalo ketho budho gi dhaw. Le modong' ne gin jobudho thum. Sibuor ne en jaduong' mane neno ni gik moko dhi maber te kaka nochan.

Othin Othin nochako gocho, kendo jomiel nodonjo e pap pep. Ne gimiel ma gimiel amieeeela mane giol, kendo ne gidenyo. Kane aye to nokel chiemo.

Kaji ne chiemo, otoyo nehetho moloyo; ma guok nokone ka iyie ng'ur, ni: "Un joka otoyogi uriethoru gi chiemo nadeni, ma uhadho ne ji chiemo utieko piyo piyo nono ni?"

Otoyo noneno marach ni guok ok nyal yanye enyim ji mang'eny kamano. Ne gichako giguandore matin, to bang'e notheggi. Ne gidok e miel

kendo. To guok ne pod dwonde gwa agwaya kod otoyo. Nochako oyanyo otoyo kendo, kokone otoyo ni ok omiel maber; ni en oriethore arietha. Koro otoyo mirima nomako ahinya ma ne gichako dhaw gi guok. Guok bende ne okecho ni otoyo atoya ok nyal tugo kode enyim ji.

Ne gigolo dhaw, kendo ji nochako tungni kadhi koni gi koni. Liech mane jarit thum kane oneno kamano, ni nyithindo athinda emanyalo kelo dhaw kama entie kendo ketho ne ji thum mamit kamano, ne ochako lawo guok nikech guok ema nogolo ayany mokuongo.

Otoyo bende ka noneno kamano nochako konyo liech lawo guok. Kane oringo nochwanyore e osiki moro matin kendo nogore piny matek mi ng'ute nong'ikore mobam; ma nokuong'ore ni kamoro amora ma noyudie guok to nyaka ochame. Mano omiyo otoyo pod kiny gi guok nyaka ka wuono.

Guok noringo matek modwa muonyo lake Ma emomiyo pod osiko mana kowuotho gi ng'wech kosoro, kendo ka oyweyo matek ka ong'amo dhoge nyaka kawuono.

Punda bende ne owuok gi ng'wech kogoyo asili kendo ogwecho kotemo gayo le mamoko mondo koko orum. Mani e asili mapod ogoyo nyaka kawuono koywak.

Ong'er to noringo motuomo agulu mane gi tede ma wang'e nomienore e chind agulu. Mani e ranyisi mapod osiko ka olil e wang'e nyaka kawuono.

Bim bende nojuolo wang'e kolawo guok

odwa goyo adhong', ma nyaka kawuono pod osiko mana kowuotho kong'anjo ang'anja ko ng'ino adhong' kendo ojuolo wang'e kodwaro kuma guok nitie.

Ji mane obet kuom ng'ech nonyono ite e thuolo mane tungni ochakore omiyo ite odinore chuth. Ne koro oketo wange oneno anena ma ok owinj gima timore. Ma e gimomiyo it ng'ech pod osiko ka odinore nyaka kawuono. Bende ji mane obet kuome noridho ng'eye ma ng'e ng'ech pod osiko mana ka gwa nyaka kawuono.

Ji notuomo opuk ka gi mutni momiyo nong'uonyo wiye ma taya otho. Ma omiyo opuk pod osiko mana ka oluoro ji ma ka oneni to ong'u onyo ng'ute koparo ni idhi moko taya kuome.

Ka ji noseweyo lawo guok, nolokore motito ng'wech matek bang' Othin Othin kane oparo ni en emane osundone wach, kaka ong'ere piłe ni en ng'ama jamriambo. To Othin Othin Nyar Nyori eko noselal nono, guok ne ok oneno ndache kume odhiye. Mano emomiyo Othin Othin ok winjre gi guok nyaka kawuono.

Kibwe to nodong' chien kapod nang'o chi emo mane opukore oko. Bang'e nochako lawo

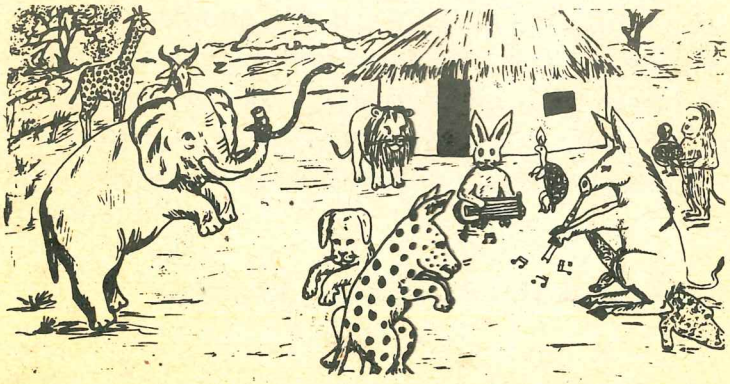

bang' ji ka oluongogi ni: "Kibwe! Kibwe!" e thuolo mane oringo bang'gi; kaka pod oywak nyaka ka wuono gotieno koparo nobiro yudo jomiel mane olalne ka ji ringo a ka thum.

Liech to nomako thuol modiyo matek ma poth oturogo sirundra ariyo; omiyo thuol pod kiny gi liech nyaka kawuono.

Nikuop masira mane gikelone le mang'eny ka koko nowuok e thumgino, nyaka aa kanyo Jok Apol pod ok ochako oluongo thum kendo chil kawuono.

"Thu tinda adong dongo nera."

10

Ochamdek kod Ondiek

Winj Ochamdek mo:o ne onyuolo nyithindo adek, ma achiel kuomgi nong'ol to ariyo ne ngima. Winyono ne ohero dhi manyo ne nyithinde chiemo gotieno pile pile. Nopuonjo nyithinde wer maka obiro to owero negi mondo eka giyawne dhoot kaqisevanqo duonde. Nowernegi kama:

"Ochamdek yo;

Ochamdek oo ee nyadibuoro!

Joka ma yawnauru?"

To kara mane ogalore nopuonjo nyithinde wendni, Apul Apul newinjo kaka Ochamdek wer mochamo duonde mabor. Aye nodhi ka jathiedh duol mondo olosne duonde machalo kaka mar Ochamdek.

Ajuoga nothiedhe ka aye to onyise ni kodhi e yo to kik ocham gimoro amora moromogo. To Apul Apul wuoro gi miluma nomono dembruok. Kane osewuotho moromo nono noromo kod oguyo mi nogoyo ni nda. Koa kanyo noromo gi ogwal mi nomuonyo ka nono. Gigi duto noketho duonde kendo Omiyo kane ochopo e dhood Ochamdek, notemo wer kaka min nyithind winy, to duonde ne gwa mana ka ogwal maywak e chuodho, ni:

"Ochamdek Yo; Ochamdek EE Nyadibuoro!

OO Nyadibuoro; Joka ma Yawnauru ?"

Nyithi Ochamdek ne odagi yawone, ka giduoke ni: "Oh! Wang'eyi mabeer! In Apul Apul! Onge ng'ama biro yawoni!"

Apul Apul noa kanyo ka iye owáng' maonge gima nonyalo wacho. Nodok ka jathieth kendo monyise kaka yadhe mane omiye otamore tiyo kaka nochike. Jathieth nosieme kakone ni: "Kawuono kidhi eyo to kik ibil gimoro amora kendo."

Apul Apul kane owinjo kamano no ringo matek nyaka od Ochamdek tiir mak obilo gimoro e kor yo kata matin. Duonde ne chil ka n'gama ochamo onjiri. Kane otundo mochako wer gi duol mamit kamano, ni:

"Ochamdek yo; Ochamdek ee nyadibuoro
Oo nyadibuoro! Joka ma yawnauru ?"'

Nyathi marang'olcha ne otamore konyiso jowadgi ni "mano ok minwa, en mana Apul Apul manyo obiro ka chande", to gin ne gitamore kagiwacho ni: "Mano minwa." Kane gidhi yawone dhoot to rang'ol noringo modhi odonjo e bur ochunyno oweyo ka jowadgi Apul Apul chamo.

Ka Ochamdek nobiro kod dede mang'eny mokelone nyithinde kower:

"Ochamdek yo; Ochamdek ee nyadikiyo;
Oo nyadibuoro; joka ma yawnauru?"

To piny ne oling' mana thi, onge ng'ama ne duoke. Ne ohum nono ni: "M-m-m; eni jokama ki ondiek ochamo koso?" Ne ochako otoye wer kendo:

"Ochamdek yo; Ochamdek ee nyadibuoro;

Oo nyadikiyo! Joka ma yawnauru!"

Nyathi ma rang'olcha ne ochung odhi moos kosuto mine oyawo ne minmare dhoot. Aye ne onyise ni ondieg Apul Apul ne obiro mochamo jowetene ariyo te. Kane owinjo kamano. Ochamdek nokawo mach modhi owang'ogo od Apul Apul gi nyithinde duto. Bang'e nochako ng'wech kod nyathine ma rang'olcha kower ni:

"Kili kili talung'o! Kili kili talung'o
gi donge! Timba en to oweyo,
timba en to oweyona rang'ol achiel."

Bang'e matin nono noromo kod Liech Odanga Nyamang'ura. Odanga nopenje ni: "To Ochamdek, iringo ang'o?" Ochamdek noduoke ni Apul Apul nochamo nyithinda ariyo, to an bende awang'o nyithinde te ei ode."

Liech kane owinjo kamano to nokone ni: "Ring aringa matek. Ondiek kethe rach onyalo hinyi."

Nochako ng'wech kendo. Aye noromo kod jowi. Jowi nopenje ni: "Ochamdek iringo ang'o?" Noduoke ni ondiek Apul Apul nyoro ochamo nyithinda ariyo, to an bende koro awang'o nyithinde te ei ode." Jowi nokone ni: Ring aringa matek. Ondiek kethe kech, yande otamowa e kwadh dhok."

Bang'e noringo mopo kotundo kama ne Apuoyo goyoe thum kower ni:

"An Othin Othin an e Apuoyo mawego
dund konde kal kala kingli kali kala."

Kane oneno Ochamdek, Othin Othin noweyo thum dichiel mopenje ni: "To Ochamdek diringo

ruok?" Kane osenyise gima timore, Apuoyo nopenje konyalo yie mondo okonye, kowachone ni: "Apul kethe kech; yande otamowa e kwadh diek!" Ochamdek ne oyie ma Othin Othin nopande ei bur moro man e tiend lwanda. Matin nono to Apul Apul nobiro karingo ma leng'ore aleng'a. Noyudo ka Othin Othin obedo ewi lwanda goyo thum. To nopenje ka oneno Ochamdek. Apuoyo to noduoke ni: "Ineno ajakwadh Ochamdek mipenja kuma odhiye no?"

Apul Apul nochako luwo tiend Ochamdek, to noneno mana ka ogik kama Othin Othin nobetie kagoyo thumno. Aye Apul Apul nodok ire kendo kapenje ni: "Omera! Nyisa kama ipandoe Ochamdek?" To Ogila noduoke kadhaw kode ni: "Rabambni anyisi ni ok aneno Ochamdek to ok iwinji! Koso a ibiro dwaro dhoga wach kama aling'ie mosni?"

Apul Apul noa kanyo kodirore mana ka orujre, kofuono to okuong'o Ochamdek kod Othin Othin ni Othin ema opando Ochamdek mosiko kare!

"Thu tinda adong dongo nera."

11

Nyar Ruoth

Chon gilala ne nitie Apul Apul moro mane okendo mon man'geny. Ne gin nyi le mokikore okikore, kaka nyar apuoyo, nyar ondiek, nyar liech, nyar rawo, nyar magwar okang'a, nyar sibuor to kod nyar nyambura. Chiege matin mogik ma nyachira ne en nyar guok. To dhakoni ne ok ohero chuore ahinya kaka mon moko, kendo ne ochaye ma kata kane chuore wuoyo kode to ok odewe; osiye asiya kendo ochiaro olawo bang'e.

Chieng' moro, nyani ne odhi kulo; ka aye to ne ochwanyore modwa goyo dapi piny. Kar ywak kaka mon moko ywak ni: "Ululu mama nyar gi nera!" To ne otimo manani: "Ululu Apul magita!"

Chieng' moro Apul nowinje kowacho kamano mi nokecho kawacho ni: "Ere kaka nyar guok nyalo tugo gi nyinga kinde duto kamano ,ma nyinga ema oloko werni?" Dhakoni ne ok odewo kata Apul nonyise ni nyaka oluore. Bende mon wetene nokwere, to mago to ne ok nyar guok odewo kaka gimoro.

Chieng' machielo Apul Apul ne owinjo koluongo nyinge kendo ma iye ne owang' chuth mokawo mana tol ni odhi dere.

Ka nochako wuoth nopo ka oromo gi kwach Kwach nopenje ni: "Apul Apul idhi kanye gi tolno mijuolo wang'i ruokni?" To kar duoke to Apul

Apul ne ochako mana wer ni:

"Akend nyar liech, ma wuon mare ruoth, mak luong nyinga ni Apul magita;
Akenda nyar kwach, mak luong nyinga ni Apul magita;
Akend nyar magwar okang'a, ma wuon mare ber, mak luong nyinga ni Apul magita;
Akend nyar apuoyo, ma wuon mare riek, mak luong nyinga ni Apul magita;
Nyar guok aso aso ema luong nyinga ni Apul magita; nyar jang'we dho udi ema luong nyinga ni Apul magita.
Kidi wang'e, apul magita! Muoch kaye, Apul magita! Ochuanykoke, ululu Apul mangita! Pong' tugrene, ululu Apul magita!"

Bang'e Apul Apul noweyo kwach kanyo kodhier nono. Kane osewuotho ma ool, ne obedo piny mondo oywe. Aye sibuor moro ne obiro ka penje kuma odhiye. To kar duoke to Apul Apul ne owerone mana wer mane owero ne kwachcha. Sibuor ne owinjo moa mana ka iye ng'udore ang'uda. Le mathoth ne ochokore mondo gi winj ane gima ne omiyo Apul Apul dhi dere. To kata bang' ka negisewuoyo mathoth kendo hoye mokalo kare, Apul Apul ne ok nyal loko parone kata matin. Ne otamore modhi odere ma otho.

Kane Apul Apul osedere eka koro nyar guok mane chiege mochaye-cha obiro ma yweyo ayweya ni odwaro chwore. Le mane ochokore e liend Apul Apul kane onene, ne ochako riembe ka kwo-

ng'e. Kane ose a kanyo koringo, nyar guok nokuong'ore kowacho ni nyathine ok none le aleya gi wang'e mak onego. Mani emomiyo nyaka kawuono pod le mathoth ok winjre gi guok. Guok bende pod gweyo agweya koliyo duonde oluongo chuore mane oderecha; kendo kamoro kowinjo gima seko gotieno to oweyo mana ni Apul Apul emabiro.

"Thu tinda, adong dongo nera!"

12

Jachien Madhako

Nene nitie jathum nyatiti moro marahuma ahinya e piny Kanyamwa ma Milambo miluongo ni Onyango wuod Ogola. Onyango ne en ng'at mong'ere ahinya kendo ji mang'eny nohero thume.

Onyango nene en jathum ma migosi, kendo kamoro amora ma nodhiye to jopinyno ne yuoro thume kod mor maduong' ahinya. Nene duonde mit, nong'eyo wer mamit, kendo notoso gi ji maber. Nene ithoro ome kuonde liete, kod kuonde nyasi mang'eny e piny Luo mangima.

Onyango ne en jadoho man-gi mon ariyo. Chiege maduong' ne nyinge Ajwang', to matin ne iluongo ni Agola. Mondegi duto ne nigi nyithindo. To kata kamano, ne ohero chiege matin

moloyo maduong'. Kinde duto kane odhi goyo thum kamoro amora, ne othoro dhiyo kod chiege matin to oweyo maduong' e dala. ka rito nyithinde kod mag nyjeke matin-no bende.

Onyango nohero ng'iewo ne chiege matin gik mabeyo beyo mane nyiso ni ohere moloyo mikaye. Ajwang' ne ok en dhako ma janyiego. Omiyo mago duto ne ok odewo kaka gimoro. Nene omedo mana dak gi kuwe. korito nyithinde maber ma ok osin kata ng'ur kata dhaw gi ng'ato.

Kinde moro, Ajwang' nyar Kadem ne tuo ogoyo matek ahinya. To chuore ma Onyango jathum ne ok odewo tuoneno. En ne odhi mana nyime kod goyo thume kuonde manene iome.

Ka tuo Ajwang' ne osemedore ahinya eka koro Onyango ne temo tere kuonde ajuoge mondo othiedhe, to noneno kotamo wang'e. Bang'e koro noweyo manyone kuondeathieth.

Dhakoni nowacho ne Onyango koywakne ni mondo oyie oyudne jathieth maber moa mabor. To kaka Onyango ne ohero Agola ma chiege matin moloyo, ne ok odewo ywak chiege maduong'-no.

Kaka dhako ni ne onge kod nyithindo mosebedo madongo, mane nyalo konye kuom dwarone jathieth, Ajwang' ne tuone omedore mi gikone ne otho ka Onyango jathum odhi wuoth ka goyo thume kaka pile. Aye ne oorne wach ka irite, kaka chik Joluo dwaro ni dhako ok kuny ka chuore onge, to kata kamano, Onyango ok ne odewo Omiyo yuoch Ajwang' ne okunye mi oyike ka chuore onge.

Onyango kod chiege matin mohero chande, ne jotieko ndalo adek oko kapod ok gichopo e liel. Kane Onyango jathum ochopo dala, ne ok oywak malich kaka ng'at machiege otho. Chiege matin kende emane riasore ka ywak marach rach ni, mano kaka nyieke tho weye e chandruok malit.

Bang' ndalo manok kende madirom dweche ang'wen, Onyango ne ochako neno tipo Ajwang' e wang'e, kamoro amora modhiye. Noneno kido mar chiegeno kuonde duto te, ka ng'at maleko.

Kuonde duto mane odhiye goyo thum, dhani ema ne kuongo wuok e pap ka miel e nyime. Ei dalane to kinde manene chiege matin ma Agola "Odongo Oher" cha odhi kamoro, to koduogo dala to oyudo, ka Ajwang' osetedo chiemo ne nyithindo. To ka Agola penjogi ni: "Yawa, ng'ano molosonu chiemo?" To nyithindo duoke kawacho ni: "Mamawa ema ne otedonwa mit omiyowa chiemo."

Agola ne humnga ahuma nono kod chunye. To bang'e, ne onyiso chuore ni nyithindo osebedo ka pimone wach, ni koweyogi dala kodhi puodho to Ajwang' manene otho chande osebedo ka biro kendo losonegi chiemo, ma otoknegi gi cnam. Bang'e en kobiro to nyithindo kone ni giseyieng' ok gidwar chiemo kendo.

Mani ne dhi nyime pile pile kamano. Onyango jathum ne obuok ahinya kowinjo wachno, kendo ne oparore ahinya e chunye, gima onyalo timo ne jachiendno. Notemo wuotho kuom ajuoge mang'eny, konyalo yudo moro mariek mane nyalo biro dilone jachiendno, to ne ok oyudo.

Aye,ne olokore raura mataar maok nyal goyo thum kata wer mamit kaka ndalo machon. Chiege ma Agoia "Odongo Oher" cha bende koro ne ochung' ok nyuol, kendo dende ne dhi adhiya, modhero olokore mana kede.

"Thu tinda adong dongo nera."

Poko ne en dek alot manolokore nyako maber. Migumba n
min mare ne en dhako moti modak kende. Chieng' moro
otedo dek makech motame chamo. Kar puko alotno oko
okete kod agulu e lwand dero mondo okuogi. Bang' nda
buora degeno nolokore nyithindo ariyo, Poko kod owad
miluongo ni Kasera.

Mani en achiel kuom sigendni 12 mag Luo ma Mika
Asenath Bole Odaga ganonwa e buge mar Poko Ny
Miguma. Mikayi Odaga en jandiko, kendo osendiko bu
moko mag sigendini mamit ahinya e dho Ngere, kaka: *Ma
Mokecho (The Angry Flames), Tech Ombo (The Diamo
Ring) kod Onged Apuoyo (The Hare's Blanket), Ogilo Nun
Piny Kirom, Riana, Nyamgondho wuod Ombare, koda mo
mokalo pier adek.*

Poko Nyar Migumba gi Segend Luo mamoko en kitabu ma
inyal keto piny kisechako somo. En achiel kuom kite
manok moting'o sigend Luo machon man kwerewa
deyewa gano ne nyithindo e siwindhe kipuonjogi go mon
gidong ji ma joluor kendo modimbore manyalo rito ogan
maber.

BUGE MOKO MAGA DHOLUO

Wasomuru Sigana Mamit Bk 2 Leo Odero Omolo
Wasomuru Sigana Mamit Bk 3 Leo Odero Omolo
Nyamgondho Wuod Ombare A.B. Odaga
Othung'a gi Nyiero Samuel A. Odido
Chakruok Luo S.G. Ayany
Poko Nyar Migumba A.B. Odaga
Weche mok mag Luo Jaduong Zablon Okola
Sigend Luo Maduogo Chuny S. Malo

LAKE PUBLISHERS & ENTERPRISES